

Matsuri- značaj i odnos prema tradiciji i religiji u modernom Japanu

Mavrić, Monika

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:907097>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-26**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet

MONIKA MAVRIĆ

**MATSURI- ZNAČAJ I ODNOS PREMA TRADICIJI I RELIGIJI
U MODERNOM JAPANU**

Završni rad

Pula, 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

MONIKA MAVRIĆ

**MATSURI- ZNAČAJ I ODNOS PREMA TRADICIJI I RELIGIJI U
MODERNOM JAPANU**

Završni rad

JMBAG: 0303079407, redoviti student

Studijski smjer: preddiplomski studij japanskog jezika i kulture

Predmet: Uvod u japansku povijest i kulturu 1/2

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Japanologija

Mentor: doc.dr.sc. Nataša Visočnik Gerželj

Komentor: dr.sc. Dragana Špica

Pula, listopad, 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Monika Mavrić, kandidat za prvostupnika japanskog jezika i kulture ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 2021. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Monika Mavrić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Matsuri- značaj i odnos prema tradiciji i religiji u modernom Japanu koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 2021. godine

Potpis

SADRŽAJ

UVOD.....	1
1. ŠINTOIZAM.....	2
1.2. Što je kami?.....	2
1.3. Šintoizam danas.....	3
2. MATSURI.....	5
2.1. Povijest matsurija.....	7
2.2. Tipovi festivala- Mikoshi.....	10
2.3. Uključivanje u matsuri.....	14
3. FESTIVALI U JAPANU.....	15
3.1. Gion Matsuri.....	15
3.2. Matsuri u Kakunodateu.....	16
3.3. Shinjo Matsuri.....	17
3.4. Sanno Matsuri.....	18
3.5. Kuma Matsuri.....	20
4. MATSURI U OČIMA JAPANACA.....	22
4.1. Razgovor s osobom čiji je zanat izrada mikoshija.....	22
4.2. Razgovor s Japancima o matsuriju.....	25
ZAKLJUČAK.....	27
LITERATURA:.....	28
POPIS PRILOGA.....	29
SAŽETAK.....	30
ABSTRACT.....	31

UVOD

Japan je poznat po tome da tradicija¹ i velika modernizacija žive jedno uz drugo te upravo to budi znatiželju i divljenje među mnogima. Jedan od elemenata te tradicije koji je još uvijek živ u japanskom društvu, a koji ima i sakralnu i sekularnu stranu, jesu festivali, na japanskom zvani matsuriji. Kada govorimo o Japanu, religija je uvijek teža tema za shvatiti. Ona se uvelike razlikuje od religija koje poznajemo na Zapadu pa i drugih politeističkih religija. Stoga u ovom radu ću u ovom radu pojasniti i sam šintoizam, odnosno religiju usko povezanu s matsurijima.

Šintoizam jest vjerovanje u kamiye, međutim kako izgleda današnji šintoizam i kako se uopće razvio u religiju koju u Japanu poznajemo danas je veliko, ne samo religijsko, već i antropološko pitanje o Japanu danas. U Japanu danas postoje deseci tisuća festivala, međutim velika količina njih polako nestaje i gubi svoju srž i važnost. S obzirom na to da Japan ima sve stariju populaciju, dok mladi odlaze i zaboravljaju na tradiciju, nije teško uvidjeti koliko takvi čimbenici mogu utjecati na sve sporije i znatno manje prenošenje određenih religijskih i kulturnih aspekata na novije generacije. Međutim, unatoč takvim preprekama, matsuriji su i danas dio japanskog života.

Stoga, u ovom radu obradit ću neke temeljne pojmove vezane uz šintoizam, samu povijest matsurija, kao i bitne elemente matsurija, rasvijetliti koliko su oni vezani čisto uz religiju, a koliko uz slavlje, pobliže prikazati određene matsurije te istražiti kakav je odnos Japanaca danas prema matsurijima.

Kako sam provela dosta vremena u Japanu sudjelujući i upoznajući ljude koji se s velikom ozbiljnošću njima bave i pristupaju, nisam mogla odoljeti, a da dublje ne istražim ove problematike.

Pri pisanju ovog rada, korišteni su radovi i knjige relevantni za temu matsurija, ali i šintoizma, kao glavne vodilje u pronalaženju bitnih informacija za shvaćanje značaja i odnosa prema tradiciji i religiji kroz matsurije. Također, za bolje shvaćanje odnosa samih Japanaca prema matsurijima, proveden je razgovor sa šestoro Japanaca o njihovom viđenju matsurija, posebice u današnje doba.

¹ Iako tradicija ima više definicija, u ovom radu se na tradiciju gleda kao skup običaja, znanja, vjerovanja, ideala, etičkih normi i sličnog, a koji su prenošeni usmeno ili pismeno kroz generacije.

1. ŠINTOIZAM

1.1. Definicija

Kao što to Teeuwen i Scheid donose u svom radu, većina autora se slaže kako sami termin *shinto* ima dosta široki okvir. Odnosno, iako mu nedostaje stabilan referentni okvir, najčešće se termin definira kao „japanska autohtona religija“ i odnosi se na sve što ima veze s božanstvima ili svetištima, od carskog rituala do pučke religije (Teeuwen i Scheid, 2002: 195, 196).

Riječ *shinto* je sastavljena od dva kineska znaka: bog (shin- 神) i put (to- 道), te samim time znači put boga ili božanski put. Šintoizam se smatra „prirodnom“ u odnosu na otkrivene religije, jer kod šintoizma ne postoji osnivač niti prorok. Međutim, postoje priče koje uče moralu, mitovi, ali nema doktrine kao što su to u kršćanstvu „10 Božjih zapovijedi“, koje bi diktirale pravilan način življenja pod božjim mandatom (Cali, 2013:13).

1.2. Što je kami?

Kao što je gore navedeno, šintoizam se može definirati kao vjerovanje u prisustvo kamiya, koji se obično prevodi kao „bog“, „božanstvo“, „duh“². Međutim, sam prijevod riječi kami u strane jezike zna biti problematičan budući da ostale kulture, odnosno zapadne kulture, zapravo ni nemaju sami taj koncept kamiya u smislu kao što ga ima japanska kultura. Glavni problem prilagodbe između kršćanstva i šintoističke misli leži u poteškoćama izražavanja kršćanskog poimanja Boga pomoću izraza kami te prijevod kamiya kao *Boga* dovodi u zabludu (Holtom, 1940: 2). Kami nisu Bog kao što je to u monoteističkim religijama, ili čak kao Buda.

Šintoizam nije samo politeistička, već i panteistička vjera, što znači da se kamiji manifestiraju u svemu oko nas. Također, šintoizam se može smatrati i animističkom vjerom jer su bogovi smatrani kao sile i manifestacije prirode. Kamiji su „prisutni“ u živim bićima, mrtvima, organskim i neorganskim tvarima te događajima koji su izvan svake kontrole čovjeku. Koncept kamiya isto tako uključuje izvanredne, posebne ljude

² Treba imati na umu kako u japanskom jeziku ne postoje jednina i množina.

koji su štovani kao kamiji nakon smrti. Oni su štovani u daljnjim generacijama kao zaštitnici ili kami preci. Tu se može napraviti poveznica s kršćanstvom i štovanjem svetaca, iako su ovi ljudi štovani kao kamiji zbog svoje moći na zemlji tijekom života, a ne toliko zbog svojih dobrih dijela (Cali, 2013:14).

Poput grčkih i rimskih bogova, kami čine dobra i loša dijela za ljudsku rasu, tako uzrokuju bogate žetve, ali i prirodne katastrofe i nepogode. Kako bi se dobio blagoslov kamija, ljudi daju žrtve i darove te molitve, a postoje mnoge vrste kamija, poput kami prirode, kami vatre, kami vode, kami planine te mnogi drugi.

1.3. Šintoizam danas

Kako to Toshio smatra, šintoizam kao individualna religija nije ni postojao do suvremenog doba. Uporište u toj teoriji nalazi u činjenicama da se izvorno značenje riječi šintoizam razlikuje od današnjeg značenja ili pak, primjerice, u činjenici da su ceremonije Ise hramova³, za koje se smatra da su čisto šintoističke naravi, zapravo postali jedna komponenta jedinstvenog sustava budizma koji se pojavio u Japanu i percipiran je kao produžetak budizma (Toshio, Dobbins i Gay, 1981: 3).

Današnji šintoizam prvenstveno je povezan sa šintoističkim hramovima. Nakon teških reorganizacija Meiji vlade te teške situacije u Japanu nakon rata, broj hramova pao je s 200 000 (u kasnom 19. stoljeću) na 80 000, koliko ih brojimo danas. Većina hramova je relativno mala konstrukcijom ili nedovoljno financirana, a dodatni problem je i nedostatak osoblja.

Pozitivan ili negativan utjecaj kamija u svakidašnjem životu objašnjava se sa štovanjem ili zanemarivanjem istog. Postoje brojne prakse štovanja kamija, odnosno božanstava, poput odlaska u hram ili molitve, a još jedan oblik su matsuriji (Cali, 2013:29).

Većina šintoističkih hramova je sada regulirana pod krovnom organizacijom pod imenom *Jinja Honcho* ili *Udruga šintoističkih hramova*, postavljena 1946. godine. Neke od dužnosti organizacije su postavljanje standarda za hramove, davanje dozvole svećenicima te printanje knjiga i novina. Osim ove grupe, šintoizam nema vijeća ili

³ Šintoističko je svetište posvećeno božici sunca Amaterasu smješteno u prefekturi Mie.

vođa koji bi određivali kako bi se doktrine trebale interpretirati, odnosno primijeniti u svakodnevnom životu ljudi, kao što ne postoje ni odredbe o tome u što bi se trebalo ili ne bi trebalo vjerovati. Međutim, postoje prakse usmjerene prema razvijanju pravilnog načina života, koje je objašnjeno u obliku razvijanja čistoće srca, veselog karaktera, zahvalnosti te poštovanja kamija.

2. MATSURI

Tijekom razdoblja Jomon, vjerovalo se da bogovi borave u prirodi i u prirodnim elementima, zato su posebno velika stabla ili stijenje postali mjestom bogoslužja, a u razdoblju Yayoi poljoprivreda postaje veoma bitna, te se zato počinje štovati Sunce, ali se razvija i štovanje duhova predaka (Ozawa, 1999: 90). Iz tog razloga počinju se graditi privremena postolja gdje su se postavljali darove, odnosno žrtve bogovima i duhovima predaka. U početku su takva postolja bila sagrađena u obliku vrlo jednostavne građevine, ali s vremenom preuzimaju oblik pravih hramova, a postoji i velika vjerojatnost da građevine, koje danas nazivamo šintoističkim hramovima, nisu postojale niti bile građene do dolaska druge religije, odnosno budizma (Ozawa, 1999: 90). S budizmom su iz Paekchea u Japan došli i stručnjaci za gradnju hramova.

Tamagaki je također pojam povezan sa šintoističkim hramovima, a odnosi se na ogradu koja označava gdje započinje sveto područje. Nadalje, još jedan bitan pojam vezan uz šintoizam je *torii* koji označava prolaz, odnosno ulazak u to sveto područje hrama. Najstariji oblik šintoističkih hramova su Ise hramovi, sagrađeni u razdoblju Yayoi, a poznati su pod nazivom *shimmei zukuri* te se smatra da su sagrađeni iz žitnica podignutih od zemlje, koje su bile karakteristične za razdoblje Yayoi (Ozawa, 1999: 90).

Matsuri se smatra i vjerskim obredom⁴ i slavljem ljudi određenog područja te smatra se prigodom. Obično se matsuri sastoji od obreda pročišćenja, posvećenih prinosa te procesije kroz mjesto koje pripada tom hramu i božanstvu i posebnih atrakcija i prigoda, a prva dva obreda provode svećenici i posebni odabranici istog mjesta, dok samu procesiju i održavanje posebnih atrakcija provode svi voljni stanovnici mjesta (Ozawa, 1999: 89).

Matsuri se sastoji od dva elementa, onog svečanog rituala koji se izvodi s tišinom i redom, i onog svečanog koji pokazuje kolektivno uzbuđenje i spontanost, a premda ritual slijedi isti obrazac kao i postupanje prema počasnom gostu: priprema, poziv, ponuda hrane i zabave, komunikacija i oproštaj, u šintoizmu nema antropomorfizma budući da je kamijeva duhovna stvarnost prejako naglašena za to

⁴ Vjerski obredi su ustaljene geste, čini i verbalni obrasci kojima čovjek izražava svoj odnos prema svetomu. U istočnjačkim religijama, koje su uglavnom mističnoga tipa, obredu pripada značajno mjesto, osobito u pučkim oblicima tih religija (Hrvatska enciklopedija).

(Moriarty, 1972: 93). Što je dublje sudjelovanje u ritualu, to svečanost postaje dinamičnija, a sama prva faza svečanosti je sakralna jer za vrijeme matsurija one s posebnim ulogama opsjeda duh kamija, dok druga faza svečanosti je pokretanje aktivnosti, bilo da se radi o procesiji s *mikoshijima*⁵ ili drugim vozilima sa simboličnim značenjima (Moriarty, 1972: 93, 94). U trećoj fazi tempo glazbe se ubrzava, pokret postaje živahniji i snažniji, uzbuđenje raste sve dok se ne dosegne četvrta faza u kojoj status i uloge postaju fluidni, izvođači i gledatelji se stapaju u jednu ujedinjenu zajednicu i tok animiranog života između kamija i čovjeka može čak i pokazati kolektivnu ekstazu te je upravo ovo srce matsurija jer nije samo obnova života već i obogaćivanje života kroz zajedničko sudjelovanje života kamija i čovjeka (Moriarty, 1972: 94). Obredna priprema za matsuri u biti se sastoji od pročišćavanja sudionika i svega što je povezano s matsurijem. Sami ritualni poziv može biti u obliku posebnog krika (*keihitsu*) ili sviranjem flaute (*o-koto*) ili otvaranjem oltarskih vrata, a ponuda hrane i zabave varira ovisno o svakom matsuriju, odražavajući uvjerenja i društvenu pozadinu sudionika (Moriarty, 1972: 93).

Iako matsuri kao općeniti pojam znači „festival“, najčešće se odnosi na šintoističke festivale (postoje i budistički festivali). Matsuri nosi toliko važan aspekt hramskih rituala, da se šintoizam ponekad opisuje kao religija festivala i obreda (Cali, 2013:53). Postoji poznata izreka svećenika pod imenom Hirai. Jednom je američki sociolog obilazio i proučavao šintoističke hramove uz pratnju svećenika i nakon obilaska, sociolog je primijetio; „Vidio sam toliko obreda... ne razumijem vašu teologiju.“, a na što mu je svećenik odgovorio: „Mi nemamo teologiju. Mi plešemo.“ (Cali, 2013:53).

Kroz stojeća, matsuri postaje dijelom popularne kulture te prelazi prijeko svojih originalnih religioznih korijena. Isto možemo primijetiti i u drugim dijelovima svijeta, kada porijeklo festivala postaje nepoznato prosječnoj osobi te duhovni aspekt zamjenjuju zabave i spektakli. Tako i u Japanu, matsuri postaje velika turistička atrakcija koja privlači desetke tisuća posjetitelja. Urbani matsuriji brzo gube svoju ritualnu simboliku i postaju jednostavno svečanosti čisto sekularne prirode zbog brzo mijenjajućih ekonomskih i društvenih uvjeta u gradovima, no u ruralnim mjestima se još uvijek mogu pronaći stare tradicije (Moriarty, 1972: 92).

⁵ Mikoshi je prijenosni oltar koji se koristi u matsurijima, a o kojem će u nastavku rada biti više riječi.

Isto tako kao što je napomenuto, većina šintoističkih rituala je povezana s poljoprivredom i obilnom žetvom, međutim danas samo 2.5 posto populacije još uvijek radi u poljoprivrednom sektoru, te tako matsuri gubi svoj prvenstveni značaj. U najnovije vrijeme postaje sve teže organizirati matsurije u manjim gradovima, ali i u većim. To je dovelo do izumiranja matsurija na nekim područjima ili odražavanja jednom u dvije godine u odnosu na svako godišnje održavanje. Iz tog razloga se nastoje zaštititi kao važna nematerijalna kulturna baština.

Festivali se odvijaju tijekom cijele godine te ovisno o godišnjem dobu, matsuri će imati drukčiju ulogu. Tijekom proljeća, mještani mole božanstvo za dobar urod te godine, dok za vrijeme jesenskih festivala slave žetvu. Ljetni festivali su najbrojniji te oni obično služe kao molitva za zaštitu od zaraznih bolesti, prirodnih katastrofa te općenitu zaštitu mjesta i njegovih stanovnika. Zimski festivali su namijenjeni za ponovni povratak životne snage te plodnosti.

2.1. Povijest matsurija

Kako bismo shvatili današnje festivale, moramo pogledati duboko u japansku povijest sve do čak razdoblja Jomon (16 000.-300. g. pr. Kr.), odnosno u vrijeme kada su ljudi preživljavali baveći se lovom, ribolovom i skupljanjem plodova te takvim su načinom života živjeli blisko povezani prirodom o kojoj su ovisili (Ozawa, 1999: 89). Tako je nastalo vjerovanje da se u svakom djelu prirode nalaze božanstvo, a ta su božanstva počeli štovati izradom glinenih i kamenih figurica te bi ih tim načinom molili za dobar ulov i plodnost.

U razdoblju Yayoi (400 g. pr. Kr.- 300 g.) preko Korejskog poluotoka stiže ne samo umijeće kultivacije riže, već i nova religijska vjerovanja i prema takvim vjerovanjima, sama uzgojena riža je religijski štovana te se vjerovalo da sadrži božanstvo (Ozawa, 1999: 89). Preneseno je i vjerovanje da se u svakome zrnu riže nalazi božanstvo te su tako Japanci počeli periodično iskazivati zahvalu božanstvima. Ovaj način štovanja i slavljenja božanstva pokazuje napredak od razdoblja Jomon, odnosno od vremena kada su ljudi živjeli u strahu od naravi božanstava u koje su vjerovali. Također, uzgoj riže doveo je do povećanja razlike u imućnosti i moći među skupinama ljudi zbog čega muškarci i žene koji su posjedovali moć su postali glavari svojih sela, a zatim i glave

moćnih klanova koji su dominirali određenim područjem (Ozawa, 1999: 89). Takva područja su se najzad oblikovala u *kunije*, odnosno malene države, a osoba od autoriteta u kuniju je imala i ulogu poglavara-svećenika te bi postao bogom regije ili klana. Jedan takav primjer je dobro poznata kraljica/šamanica Himiko koja je vladala kunijem zvanim Yamatai.

U razdoblju Yamata (300. -600.), federacija moćnih klanova iz Kinai područja (današnja Nara) postali su toliko moćna sila da su uspjeli uspostaviti vlast nad velikim brojem imućnih klanova. Osim što su kunije organizirali u centraliziranu državu, u ranom osmom stoljeću uspjeli su staviti pod svoj nadzor sve šintoističke hramove.

Godina 538. obilježava se kao vrlo bitnom za japansku religiju, a time i za cijelu japansku povijest budući da je te godine budizam prvi put bio uveden u Japan u obliku zlatnih budističkih figurica te kopija budističkih svetih spisa (Ozawa, 1999: 90). Kako je budizam uveden iz kraljevstva Kudare, na Korejskom poluotoku, u Japanu se razvio žestoki sukob između moćnih klanova u vezi pitanja o uvođenju stranih bogova, no na kraju budizam ipak biva prihvaćen. Postepeno dobiva ogromnu ulogu u duhovnom životu Japanaca i moguće da je to jedan od razloga zašto su u šintoizmu bogovi neopipljivi te se ne mogu vidjeti ljudskim okom pa čak niti zamisliti (Ozawa, 1999: 90).

U razdoblju Heian (794.-1192.) došlo je do razvoja koji je vrlo vrijedan pažnje u povijesti japanskog festivala, odnosno rođenje *Gion Goryoea*, kako je Gionski festival bio izvorno poznat. Stil koji je postavio ovaj festival se u narednim razdobljima ukorijenio u cijelom Japanu kao standardni oblik za „urbane festivale“. Odnosno, standardizirane su procesije mikoshija, kao i raznih vrsti splavi (*dashi*)⁶, koji su paradirali ulicama kako bi očistile grad zla. Tako se može reći kako je Goryoe u osnovi festival čiji je cilj bio smiriti osvetoljubive duhove mrtvih ili demone koji su uzrokovali zarazne bolesti (Ozawa, 1999: 90, 91). U 10. stoljeću pojavila su se dvije nove splavi, *yama* i *hoko* koje su potom u drugoj polovici razdoblja Muromachi bili sve više korišteni.

⁶ Splavi (*dashi*) su ukrašena vozila koja se koriste u procesijama.

Slika 1: Splav korištena tijekom Gion Matsuria

Izvor: https://sharing-kyoto.com/Blog/b_Gion_Matsuri_Festival

U prvoj polovici 17. stoljeća, u ranom razdoblju Edo, počeo je pokret među Edo svetištima kako bi se osigurali odgovarajući mikoshiji i festivalski pribor, a prijenosna svetišta i drugi predmeti naručeni su od kipara budističkih figura i slično u Kyotu (Ozawa, 1999: 90). Godina 1868. i Revolucija Meiji donijeli su Japanu modernizaciju. Nova Meiji vlada obnovila je carski sustav i odredila razdvajanje šintoizma i budizma, a održavanje „nacionalnih festivala“ je prestalo. Međutim, ponovno su se pojavili tek dvije ili tri godine kasnije.

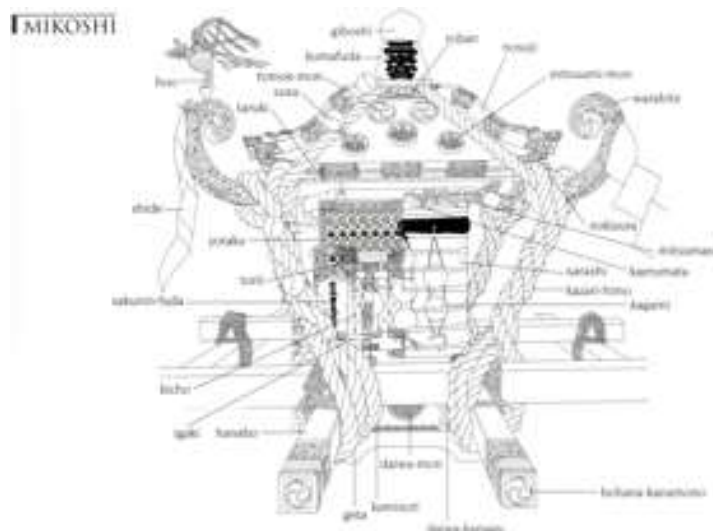
Od razdoblja Taisho pa do ranog razdoblja Showa, tj. od ranih 1910-ih do sredine 1930-ih, proizvedeni su mnogi predivni primjeri mikoshija tipa Edo, ali mnogi su mikoshiji uništeni u požaru kada se desio veliki Kanto potres 1923. godine. Nadalje, s izbijanjem Rata na Pacifiku 1941. mikoshiji i splavi izgubili su svoje metalne dijelove kao posljedicu naredbi da se sav metal preda u ratne svrhe (Ozawa, 1999: 92). Također, u velikim zračnim napadima 1945. većina je Tokija pretvorena u otpad, a sedam mikoshija svetišta Asakusa izgubljeno je u požaru. Na koncu, okupatorske su snage, koje su s krajem rata iste godine ušle u Japan, donijele dekret kojim se ukida „šintoistička država“ (Ozawa, 1999: 92). Neupitno je kako su ratno, ali i poslijeratno razdoblje uvelike utjecali na nastavak odražavanje matsurija. Odnosno, može se reći kako je u tim razdobljima, kao i tijekom dijela razdoblja Meiji, matsuri bio žrtva političkih okolnosti. Međutim, dva mikoshija svetišta Asakusa obnovljena su otprilike 1967., kada

se japansko gospodarstvo počelo oporavljati, a uskoro su matsuriji povratili, barem djelomično staru slavu te su se ponovno počeli održavati diljem zemlje.

Danas su matsuriji neizostavni dio japanske kulture, tradicije i slavljenja te osim što obogaćuju živote samih Japanaca, svake godine obogaćuju doživljaje turista u Japanu.

2.2. Tipovi festivala – Mikoshi

Kako to Ozawa navodi u svojoj knjizi, prvo spominjane mikoshija u japanskoj povijesti je iz osmog stoljeća kada je umirovljeni car Shomu (701.-756.) otišao do svetišta Usa Hachimangu u Kyushuu i molio se duhu boga vatre i metalurgije da se spusti na zemlju, nakon čega je zajedno sa svećenicima svetišta odnio duha u Todaiji⁷ i to u mikoshiju⁸ (Ozawa, 1999: 90). Međutim, mikoshi kao baš posebno sredstvo za prijevoz božanstava je prvo bilo konstruirano u razdoblju Nara (710.-794.). Važno je napomenuti i kako je sam mikoshi tada pokazivao utjecaj kineske kulture. Tako su jasni obilni budistički ukrasi poput feniksa, dok se jedini čisti šintoistički motivi pojavljuju u obliku minijturnih toriija i minijturne ograde (Ozawa, 1999: 90).

Slika 2: Mikoshi

Izvor: Ozawa, H. (1999). *Great Festivals of Japan, The*. Kodansha Amer Incorporated, str. 113

⁷ Hram Todaiji ili u doslovnom prijevodu *Veliki istočni hram* je budistički hramski kompleks izvorno osnovan 738. i koji je nekad bio jedan od moćnih Sedam velikih hramova u gradu Nara.

⁸ To je zapravo bio *horen*, carski palankin s feniksom.

Ozawa u svojoj knjizi također pobliže opisuje same vrste i stilove mikoshija. Sam mikoshi se može opisati kao „kočija“ božanstva do svetišta u kojem pripada, a postoje dvije vrste: *miya mikoshi* ili službeni mikoshi svetišta te *machi mikoshi* ili mikoshi udruge lokalnog susjedstva (Ozawa, 1999: 113). Što se tiče stila mikoshija, postoje također dvije vrste, a to su *Kansai* stil i *Kanto* stil. *Kansai* stil je stariji te se smatra kako je potekao iz imitacije *takamikura*⁹, dok kod *Kanto* stila, područje odmah iznad *daiwa*, odnosno baze na kojoj gornja struktura leži, namijenjeno je kako bi se sugerirala oblast šintoističkih svetišta (Ozawa, 1999: 113).

Slika 3: Takamikura

Izvor: Ozawa, H. (1999). *Great Festivals of Japan, The*. Kodansha Amer Incorporated, str. 113

Veličina mikoshija ovisi o mjerama *daiwa*. To je obično 90 centimetara na kvadrat kada se radi o *miya mikoshiju* i 75 centimetara na kvadrat kada govorimo o *machi mikoshiju*. Dvije glavne grede koje prolaze kroz bazu mikoshija od prednjeg do stražnjeg dijela se nazivaju *hanabo*. U Japanu je velika čast imati mogućnost nositi mikoshi postavljajući *hanabo* na rame, odnosno jednu od četiri točke ukrašene metalnim okovima.

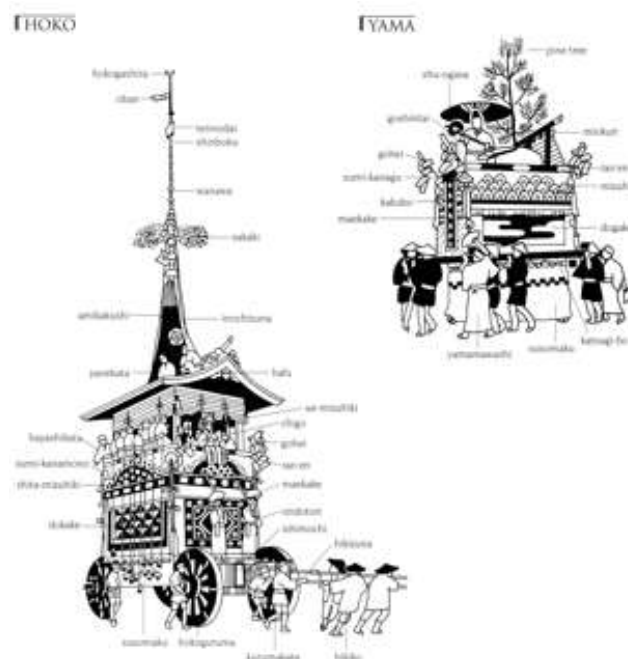
Božanstvo se posebnim ritualom prenosi na mikoshi te ga stanovnici nose na ramenima kroz mjesto. Takva procesija je bitna stanovnicima mjesta jer donosi simbol zaštite i dobre volje. *Matsuri* traje nekoliko dana te zato postoje posebna mjesta gdje se mikoshi sprema prije nego što se vrati u hram. Ostale atrakcije uključuju ples (*obon odori*), pjesme (*jinku*) te mnoge druge atrakcije koje obično izvode stanovnici mjesta.

Nadalje, uz mikoshi u nekim *matsurijima* veliku ulogu igraju raskošno ukrašene splavi koje se razlikuju po svojoj funkciji i veličini. Neke su veoma velike te se zato

⁹ Krizantemino prijestolje, koristi se u ceremoniji carskog stupanja na vlast.

prenose na kotačima, dok postoje i manje koje se obično nose (poput mikoshija). Neovisno o svojoj veličini ili sličnosti, obično se prepoznaju po različitim lokalnim imenima.

Splavi vrsti *yama* i *hoko* se u nekim dijelovima zemlje nazivaju *dashi*, a u nekima *yatai* te se zna kako su u prvoj polovici razdoblja Muromachi (oko sredine 14. stoljeća) procesije *yama*, doslovnog značenja *planina*, i *hoko*, doslovnog značenja *koplje*, bile držane prije prolaska mikoshija kako bi se odbilo demone zaslužne za uzrokovanje epidemija i ostalih prirodnih katastrofa (Ozawa, 1999: 114). Također, prilikom takvih slučajeva, bor bi se postavio na *yamu* kao mjesto gdje će demoni zaraznih bolesti pronaći svoj smještaj, a istu svrhu bi obavljala i visoka spirala koja bi se postavila na *hoko* (Ozawa, 1999: 114). Sama *yama* teži oko 1,5 tona, dok *hoko* teži oko 12 tona, a važno je napomenuti kako niti jedan čavao se ne koristi pri konstrukciji *hoko*, će se sve veže užetima od slame.

Slika 4: Hoko (desno) i yama (lijevo)

Izvor: Ozawa, H. (1999). *Great Festivals of Japan, The*. Kodansha
Amer Incorporated, str. 114

Osim yame i hoko, još jedna splav koja se koristi u matorijima je *danjiri*. Kishidawa festival je poznat upravo po brojnim danjirijima, odnosno u ovom festivalu, koji čuva svoju tradiciju preko 280 godina, koristi se 32 danjirija te svaki mjeri četiri metra u visinu, dva i pol metra u širinu i teži oko četiri tone, a krasi ih reljefni ukrasi koji opisuju slave epizode iz dobro poznatih borbenih priča prošlosti (Ozawa, 1999: 115).

Slika 5: Danjiri

Izvor: Ozawa, H. (1999). *Great Festivals of Japan, The*. Kodansha Amer Incorporated, str. 115

Nadalje, još jedna splav koju vrijedi spomenuti je *daishi* edo stila. Ova vrsta daishija, koja se pojavila sredinom 19. stoljeća, osim što ima pomične lutke na vrhu središnje točke, također ima dimenzije koje dosežu i do osam metra visine. Međutim, otprilike početkom 20. stoljeća, kada je razvoj auta stvorio mrežu žica diljem tokijskih cesti, prolaz takvih daishija je postao nemoguć, a potom zahvaljujući i velikom Kanto potresu iz 1923., konačno su u potpunosti nestali iz oka javnosti (Ozawa, 1999: 115).

Mikoshiji i razne splavi koje se koriste tijekom matorija su njegov neizostavni element. Osim što pokazuju u svojim detaljima japanska vjerovanja, umjetnost, povijest i graditeljske vještine, također pokazuju koliko očuvanje ovakve tradicije znači Japancima, naročito kada se uzme u obzir koliku požrtvovnost nosi stvaranje i potom nošenje/vučenje strukturi teških i po nekoliko tona.

2.3. Uključivanje u matsuri

Najuobičajeniji način uključivanja u matsurije jest da se osoba jednostavno „pojavi“. Najveći broj sudionika na festivalima promatra procesije rituala i izvedbi. Ovisno o tipu i veličini matsurija, tamo se mogu pronaći i tradicionalne igre za djecu i odrasle, ali i štandovi s hranom (Cali, 2013:53). Osim toga festival zahtijeva i veliku količinu ljudi za nošenje mikoshija, vučenje i guranje dashija, izvedbu glazbe i plesa. Pripreme za to počinju čak i do godinu dana unaprijed. Priprema može uključivati sve od izgradnje novog mikoshija i splavi, pa sve do uvježbavanja plesa i glazbe.

Ovisno o festivalu, neke aktivnosti uzbudljive, brzog tempa, ili usporene s formom koja se nije promijenila tisućama godina. Neki matsuri tako započnu rano ujutro te traju sve do noćnih sati. Neki uključuju ulazak u ocean tijekom zime i hladnih dana, dok drugi uključuju trčanje s upaljenim bakljama ili hodanje preko vrućeg žara.

Postoje također festivali koji uključuju spuštanje niz blatni nagib na velikom deblu ili udaranje mikoshija kako bi se vidjelo koji će se prvi srušiti (Cali, 2013:54). Iz navedenog možemo zaključiti da matsuriji mogu biti i opasni te da svake godine bude ozlijeđenih ili čak poginulih u festivalima. Glavna ideja je da se uzme sudionike iz svakodnevnog svijeta i da ih se ludosti prije vraćanja u duhovno očišćenom i obnovljenom obliku.

3. FESTIVALI U JAPANU

Kao što je već navedeno, u Japanu postoji preko 10 000 raznih matsurija. Svaki matsuri ima svoju povijest i tradiciju i iako imaju svojih sličnosti, neupitno je i kako je svaki različit na svoj način. Kako bi bilo previše nabrajati i opisivati svaki matsuri, u nastavku ovog poglavlja će biti opisani neki različiti matsuriji, od kojih svaki na svoj način može dočarati bit matsurija.

3.1. Gion Matsuri

Gion Matsuri, jedan od tri velika festivala u Japanu, održava se tijekom cijelog srpnja u Kyotu, a 2009. uvršten je na UNESCO-v popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Povezan je sa svetištem Yasaka, koje ga predstavlja kao simbol kulture Kyota i ritual koji je tijekom svoje duge povijesti inkorporirao različite vjerske elemente osim šintoizma, ali i dalje zadržao *kamije* u svojoj srži (Porcu, 2020: 41).

Festival datira iz razdoblja Heian kada se stanovništvo glavnog grada nesrazmjerno povećalo te su se epidemije i bolesti proširile, a nastao je kao krvavi ritual za smirivanje umrlih duhova i božanstava bolesti koji su tradicionalno uzrokovali nesreće i bolesti prokletstvom nad sadašnjim svijetom (Porcu, 2020: 41, 42). Od razdoblja Muromachi, *mikoshi togyo* (povorka prijenosnih svetišta) festivala činilo je njegov „vjerski“ dio, dok je *Yamahoko junko*, koji je započeo u 14. stoljeću, činio njegov umjetnički, odnosno estetski i zabavni dio, a koji se podrazumijeva pod pojmom *furyu* i koji je od tog razdoblja nadalje stekao vlastiti nezavisni status usmjeren na trgovačku klasu u Kyotu (Porcu, 2020: 43).

Gion festival bez sumnje je *otoko matsuri*, odnosno muški festival, budući da je ženama dodijeljena uloga iza pozornice i nije im dopušteno da posjećuju različite lokacije/događaje. Umjesto toga, uključene su u sve pripremne aktivnosti, a njihova jedina „javna“ uloga je u predvečerje povorke, kada stanovnici, neovisno o njihovu spolu, dočekuju posjetitelje i prodaju predmete vezane uz matsuri.

Nadalje, treba spomenuti i sami turistički aspekt festivala. Kako je 2009. festival stavljen na UNESCO-v popis nematerijalne kulturne baštine, to je učvrstilo nacionalnu i globalnu izloženost festivala i njegovu neraskidivu vezu s turizmom, a što je

pridonijelo i nekim ključnim promjenama u samoj strukturi matsurija. Naime, religijski elementi matsurija su umanjivani ili izostavljeni. Ovakav odmak od same šintoističke, odnosno vjerske srži festivala nije svima odgovarao te danas postoje frakcije koje naginju, s jedne strane religijskoj svrsi festivala, a s druge strane koje naginju turistički orijentiranoj svrsi festivala.

Festival se još od devetog stoljeća održava s ciljem zaštite od zaraznih bolesti. Iako se danas bolje zna kako se šire bolesti i zaraze, ovaj festival pokazuje kako je među ljudima i danas ostala potreba da se mole kamijima za zaštitu.

3.2. Matsuri u Kakunodateu

Kakunodate, koji se nalazi u prefekturi Akita, nekoć je bio grad unutar zidina dvorca te jedan je od najboljih primjera samurajske arhitekture, ali i jedan od najbolje očuvanih povijesnih gradova Japana općenito.

Matsuri u Kakunodateu predstavlja spajanje povijesti šintoističke i budističke religije s političkom poviješću naselja kao grada dvorca, a sadašnji matsuri ima tri važna mjesta: svetište Shinmei-sha, svetište Yakushi-do i Kuća Satake te stanovnici Kakunodatea nikako ne vide svoj festival kao niz fragmenata, već oni ga vide kao jedan jedini događaj dovršen u sadašnjem obliku (Thompson i Fenton, 1987: 136,137). Mit o zatvaranju božice Amaterasu u špilji temelj je izvornog matsurija. Svečani ples, glazba, jelo i piće osmišljeni su kako bi natjerali božicu da izađe iz svoje špilje, a sveti ritual pročišćenja, poziv kamija dolje u grad i povorka vagona po gradu popraćena glazbom i plesom glavne su komponente sadašnjeg matsurija. Pripreme za matsuri počinju 25. kolovoza s obredom pročišćavanja koje traje tri dana. Šintoistički svećenici iz Shinmei-sha putuju po samurajskim i trgovačkim četvrtima, u pratnji grupe glazbenika i vukući kola kako bi primili ponude iz svakog domaćinstva (Thompson i Fenton, 1987: 143). Zatim, otprilike tjedan dana prije matsurija, regrutiraju se glazbenici i plesači za kola da bi potom u jutarnjim satima 7. rujna matsuri započeo primanjem kamija. Sami sveti prostor je izgrađen za kami tako što se posade četiri bambusova stupa i povežu ih špagom i gdje šintoistički svećenici vode ceremoniju prvo u prostoru od bambusa, zatim u zgradi svetišta (Thompson i Fenton, 1987: 143). Matsuri se nastavlja tijekom sljedeća tri dana, a završava 10. rujna kada se kami vraća na planinu.

Taiichi Tomiki u svom radu, *Kakunodate-no-Matsuri*, iznio je sljedeća osnovna pravila za kretanje vagona ulicama grada tijekom festivala: kretanje vagona mora biti samo u smjeru naprijed; vagon ne bi smio dva puta koristiti istu rutu u povorci; mora biti jasno je li vagon napreduje prema oltaru u susjedstvu ili napušta oltar u susjedstvu, a vagon na putu do važnog odredišta ima prvenstvo prolaska; *Kosho* (pregovori) su potrebni da bi se prošla kuća ili drugi vagon; nakon što je matsuri završen ili je svrha festivalskog vagona postignuta, vagon ne smije nastaviti svoju povorku i mora se demontirati (Thompson i Fenton, 1987: 145, 146).

Unutar svoje procedure i izvođenja, matsuri u Kakunodateu danas donosi zanimljivu tradiciju štovanja i prisjećanja jednog od temeljnih japanskih mitova o božici Amaterasu, a povorka i vagoni koji su dio tog matsurija pružaju iskustvo specifično Japanu.

3.3. Shinjo Matsuri

Grad Shinjo nalazi se u sjeveroistočnoj regiji prefekture Yamagata, a sam Shinjo festival dio je japanske kulture već preko 250 godina. Festival je započeo Tozawa Masanobu 1756. kako bi oživio i dao nadu svom narodu, koji je zbog slabe žetve prethodne godine patio od gladi, a dan danas odražava njegov izvorni karakter kao ljetni festival poljoprivrede, koji je glavna industrija Shinjoa (Kuroishi, 2013: 183, 185). Inspiriran je srednjovjekovnim Gion festivalom u Kyotu te jedan je od klasičnih primjera festivala temeljenog na paradama koji se proširio po cijeloj zemlji. Festival Shinjo traje tri dana, od 24. do 26. kolovoza svake godine, a događaj započinje večernjom ceremonijom, nakon koje slijedi ukrašena povorka te se nastavlja drugi dan i traje do druge noći kada slijedi povorka mikoshija svetišta Tenman i konačno posljednji dan je za post-festivalsku tradiciju.

Na festivalu Shinjo, parada sa sjajnim ukrasima kroz grad stvaraju festivalski prostor koji nadilazi svakodnevicu i u tom je procesu moguće promatrati četiri različita elementa, od kojih prvi element je vješanje papirnatih lampiona otprilike tjedan dana prije festivala (Kuroishi, 2013: 186). Drugi element, koji je središnji u metodi stvaranja festivalskog prostora, tiče se kombinacije dva susjedstva: jedno od njih pravi ukrase za povorku, a drugo opskrbljuje glazbenu, dok je treći element sama parada, a

posljednji element odgovoran za stvaranje festivalskog prostora je svečani prikaz svakog paradiranog objekta na javnim površinama.

Sami paradni ukrasi inspirirani su pričom iz *Kabukija* ili *Monogatarija* i izražavaju duh *furyu* kroz njihove dizajnerske elemente i kroz način na koji je priča vizualno izražena, odnosno *furyu*, koji je estetski osjećaj koji je u osnovi popularnih japanskih izvora zabave od srednjovjekovnog doba do modernog doba, poprima fluidnu kvalitetu, onu povezanu s promjenjivim, zastrašujućim, iznimno uzbudljivim i jako ukrašenim (Kuroishi, 2013: 184).

Iako je festival u vrijeme slabe žetve i niskog morala stanovnika, i dan danas se održava kao ljetni festival poljoprivrede, budući da je upravo poljoprivreda glavna industrija Shinjoa.

3.4. Sanno Matsuri

Otsu, glavni grad prefekture Shiga, među raznim svojim znamenitostima može se pohvaliti i skupom sedam svetišta, imena Hiyoshi Taisha, smještenih u mjestu Sakamoto. Kompleks svetišta, smješten u podnožju planine Hieio s pogledom na jezero Biwa, ima dugu i bogatu povijest, a njegov glavni *kami*, Oyamakui, pojavljuje se još u mitološkoj kronici Kojiki, što sugerira da je to mjesto već u osmom stoljeću bilo važno za ranu japansku državu (Breen, 2000: 78, 79).

Sam festival traje tri dana, odnosno započinje tako da se 12. travnja dva kamija, Oyamakui i Tamayorihime, nose u mikoshiju s vrha planine, dok se mnoštvo okuplja kako bi gledalo njihov opasan silazak, a potom Oyamakui i Tamayorihime stvaraju svoje božansko dijete, Kamo Wakeikazuchi. Također, budući da s planine silaze nasilni duhovi Oyamakuija i Tamayorihime, oni u međuvremenu postaju nježni duhovi i tako zapravo sljedećeg jutra, 13. travnja, u mikoshiju se nalaze četiri kamija te oni kreću prema zgradi poznatoj pod imenom Omandokoro ili Yoinomiya, gdje se nakon što padne noć izvrši obred rođenja. Obred rođenja može započeti tek nakon što je više žrtvi stavljeno ispred četiri kamija, odnosno svećenici svetišta prvo nude čaj iz vrta Sakamoto kako bi osigurali siguran porod, a zatim se predstavljaju buketi cvijeća u izobilju, a upravo je parada cvijeća, *hanawatari*, vrhunac festivala (Breen, 2000: 82, 83). Međutim, najdramatičniji trenutak festivala je kada padne noć i uključuje mladiće

iz Sakamota koji neprestano i nasilno ljuljaju četiri mikoshija na pozornici Omandokoro, a potom, u jutro 14. travnja, slijedi najsvečaniji dio festivala, odnosno svećenici i redovnici samostana Enryakuji, koji su sišli s vrha planine Hiei posebno zbog ovog događaja, pridonose davanja i naizmjenično se mole (Breen, 2000: 84). Konačno, ogromna grana stabla *klejera japanska*, koja se preko noći čuva u svetištu Tenson u gradu Otsu, donosi se u Sakamoto i vuče uz Banba stazu, kroz predvorje svetišta, u kompleks Nishi Hongu, a sedam mikoshija zatim se poredaju izvan Nishija Hongu u pripremi za njihov nastavak niz Banba put te zastaju povremeno radi čitanja molitvi i izvođenja *kagura*¹⁰ plesa sve dok ne dođu do obale jezera Biwa gdje se ukrcavaju na barke i kreću na jug preko jezera prema Karasakiju da bi se kasnije istog dana vraćali u kompleks Hiyoshi Taisha (Breen, 2000: 84, 85).

U samom središtu festivala jest hram Hie u kojem biva božanstvo čuvara Tokija. Festival se od davnina do danas održava kako bi se osigurala zaštita grada i njegovih stanovnika. Sanno Matsuri kompleksa Hiyoshi Taisha festival je koji je kroz godine svoga postojanja razrađen i koncipiran tako da se danas u njemu mogu vidjeti razni aspekti japanske kulture i tradicije, od primjerice nuđenja čaja kamijima pa do jasne povezanosti s prirodom kroz cvijeće ili drveće. Također, paralelno se vrlo jasno može vidjeti i ne samo duhovnost Japanaca, već i samo očuvanje te duhovnosti, kao i predanost ritualima i ceremoniji, a koje je vrlo lako izgubiti u današnjem, veoma užurbanom i moderniziranom svijetu.

Slika 6: Kombinirana povorka mikoshija iz susjedstva koja okružuju hram Sensoji

Izvor: Ozawa, H. (1999). *Great Festivals of Japan, The*. Kodansha Amer Incorporated, str. 14

¹⁰ Kagura ples je specifična vrsta šintoističkog ritualnog ceremonijalnog plesa.

3.5. Kuma Matsuri

Još jedan veoma zanimljivi festival je Kuma Matsuri. Festival je specifičan po tome što se zapravo odnosi na lov na medvjede. Međutim, prije opisa samog festivala, potrebno je razjasniti neke termine. Prvi takav termin je *matagi*. Reći da su matagi osobe samo „lovci“ pomalo je pogrešno, budući da sve do sredine pedesetih godina prošlog stoljeća neki od njih mogli su se uzdržavati gotovo isključivo lovom, dok je većina međutim bila uključena u širok raspon životnih aktivnosti koje su uključivale sakupljanje jestive vegetacije (paprati, korijenje, bobičasto voće, orašasti plodovi i gljive), slatkovodni ribolov, uzgoj raznovrsnog korjenastog povrća, intenzivan uzgoj izdržljivih žitarica (proso, ječam i heljda) (Schnell, 2020: 172). Matagi se razlikuju od običnih lovaca po svojoj vezanosti za mjesto, intimnom razumijevanju lokalnog ekosustava i osjećaju odgovornosti za njegovo održavanje i očuvanje, no ono što ih najjasnije razlikuje je njihovo poštovanje *yama no kami* (Schnell, 2020: 174). *Yama no kami* je drugi termin bitan za razumijevanje Kuma festivala. To je ženski duh ili bog koji stanuje u planinama, a matagi uvijek paze da traže njezin blagoslov prije nego što se upuste u njezino kraljevstvo i da joj zahvale na bilo kakvoj dobrobiti koju u tome dobivaju (Schnell, 2020: 174). Iako i danas postoje matagi, potrebno je nadodati da je njihov broj ipak značajno opao.

Kuma matsuri manifestira se na tri različite razine; u planinama je to niz rituala koji se izvode nad tijelom medvjeda neposredno nakon što je ubijen, u lokalnoj zajednici to je slavljenička svetkovina kojom se obilježava završetak uspješnog lova na medvjeda, dok na regionalnoj razini odnosi se na veliku turističku manifestaciju nastalu sredinom 1970-ih u svrhu privlačenja posjetitelja i poticanja gospodarstva (Schnell, 2020: 181).

Iako se kuma matsuri manifestira kroz navedene tri razine, u nastavku će biti obrađene prve dvije razine budući da upravo one nose duhovnu stranu festivala. Štovanje *yama no kamija* ostaje odlučujući element u matagi identitet te stoga, kad kreću u lov, obično na mjestu ulaska u *okuyamu*, ili duboku planinu, sudionici se okupljaju ispred malog svetišta ili velike stijene posvećene božanstvu kako bi potražili njezino odobrenje, molili se za njihovu sigurnost i uspjeh, i kako bi pridonijeli sake. Najpoznatiji izraz matagi osjećaja je svečani ritual koji se naziva *kebokai*, koji se obično izvodi odmah nakon što je medvjed ubijen, a započinje tako da najprije je medvjede

tijelo položeno na leđa, po mogućnosti na čisti snijeg, s glavom usmjerenom prema određenom smjeru (ovisi kako u kojoj skupini) (Schnell, 2020: 183). U ovom trenutku vođa grupe, *shikari*, čučni ili kleči pored medvjeda i posipa mu malo soli po tijelu te zatim, dok tiho izgovara molitvu, skrivenu od svih osim svog konačnog nasljednika, nježno četka medvjeda ili granom jelke ili lisnatom stabljikom bambusove trave, a što je zapravo zamišljeno kao ritual pročišćenja (Schnell, 2020: 183). Shikari uzima svoj nož i po dužini siječe središnju liniju medvjedeg tijela, nakon čega vrši naknadne rezove od središnje crte prema svakoj od četiri noge i nastavlja sustavno odirati medvjeda. Kada je krzno u potpunosti uklonjeno, lovci se okupljaju i stoje oko trupla u tišini s poštovanjem te je ovo točka u kojoj *kebokai* zapravo počinje, odnosno dok se trenutačno drži krzno iznad golog leša, *matagi* pružaju svoju molitvu *yama no kami* (Schnell, 2020: 184). U nekim mjestima, postoje još naknadni dijelovi rituala vezani uz samo meso medvjeda. Ono što slijedi pri povratku *matagija* s planine je zapravo samo procesiranje mesa medvjeda. Par dana nakon završetka lova, *matagi* se okupljaju u svom selu te tada započinje zajednička proslava, odnosno tada započinje ono što se zapravo smatra *kuma matsuri*.

Iako se nazivi i neki postupci tijekom rituala mogu razlikovati od mjesta do mjesta, bit rituala, kao i važna obilježja rituala ostaju svugdje isti. *Kuma matsuri* u svom iskonskom značenju ima za cilj odati poštovanje, kako božanstvu planine, tako i samim životinjama. Ovaj festival je istinski pokazatelj povezanosti čovjeka i prirode te služi kao podsjetnik kako uvijek moramo cijeniti i biti zahvalni na onome što dobivamo od prirode, ali i kao podsjetnik da svako živo biće ima svoje mjesto u duhovnom svijetu i da to treba poštivati.

Većina opisanih *matsurija* održava se i u današnje vrijeme kako bi se osigurala zaštita stanovnika, primjerice *Gion matsuri* i *Sanno matsuri*, međutim ima i onih koji služe kako bi se osigurala dobra žetva, poput *Shinjo matsurija*, ili pak kako bi se produbila veza između čovjeka i prirode, poput *Kuma matsurija*. Međutim, treba napomenuti kako je i dio razloga današnjih održavanja ovih *matsurija* i sama povezanost s običajima i tradicijom.

4. MATSURI U OČIMA JAPANACA

Iako se ne može generalizirati stav svih Japanaca prema matsurijima, nesporno je da se mogu pronaći neki zajednički elementi koji podjednako diljem zemlje utječu na tradiciju matsurija danas. Stoga, kako bi se pomnije shvatio svijet u kojem matsuri pokušava opstati, u nastavku rada će biti iznijeti stavovi prema matsuriju šest Japanca, a od čega se jedna osoba čak i bavi izradom mikoshija.

4.1. Razgovor s osobom čiji je zanat izrada mikoshija

Miyata Nobuya podrijetlom je iz Yokohame te je rođen u obitelji koja se već generacijama bavi zanatom izrade mikoshija. Danas je pored zanatlije izrade i restauracije mikoshija, predstavni direktor priključne udruge ASHITASUKI. Glavni motiv za njegovog djelovanja jest potres koji je pogodio Japan 2011., popraćen tsunamijem.

Slika 7: Miyata Nobuya

Izvor: Facebook

Slika 8: Restauracija mikoshija

Izvor: Ozawa, H. (1999). *Great Festivals of Japan, The*. Kodansha Amer Incorporated, str. 105

Redovito je odlazio na pogođena područja biciklom i bavio se volonterskim poslovima. Od stanovnika tih područja Japana čuo je kako bi voljeli imati festival u čast stradalima, ali i kao zaštitu od mogućih budućih nedaća. Za taj posebni matsuri sam je izradio mikoshi te se taj matsuri održava svake godine sve do danas.

Tako sam i sama imala čast sudjelovati i iskusiti koliko je takav matsuri bitan ljudima u pojedinom kraju te kako svaki matsuri ima svoje posebno obilježje. Nakon toga je gospodin Miyata nastavio sudjelovati na matsurijima u svakoj od japanskih regija, ali nije stao samo na granicama Japana, već je počeo održavati matsurije i u zemljama poput Njemačke, Slovenije, Litve, Italije itd. kako bi što više približio japansku tradicionalnu kulturu svijetu i mladim generacijama. Njegovo djelovanje je privuklo veliku pozornost te je o njemu i njegovom životnom putu snimljen i dokumentarni film.

Kao glavni razlog zanimanja za matsurije i mikoshije navodi ponajviše prisustvo svoga djeda. Tijekom svog života je postao toliko bolestan da mu je postalo vrlo teško pomicati desnu stranu svog tijela. Usprkos tomu, nastavio je odlaziti na mnoge matsurije. Na jednom takvom matsuriju, unatoč tome što je vjerojatno bilo izuzetno bolno i teško, njegov je djed nosio mikoshi na desnom ramenu. Sjeća se kako mu se cijelo tijelo počelo tresti od osjećaja da postoji takav neracionalan svijet, u kojem osoba može zaboraviti čak na nešto kao što su to vlastite fizičke prepreke. Od tog trenutka nadalje postao je veoma zainteresiran za matsuri i mikoshi, koji već fasciniraju mnoge. Sam matsuri je za njega kada se svi okupe kako bi ispunili obećanje nošenja mikoshija kako bi dan učinili predivnim. Nadalje, navodi kako mu je najvažniji osobni element matsurija Kasuga hram. To je mjesto gdje je primio mnoštvo uspomena te ga želi nastaviti čuvati i njegovati do kraja života. Povezano s time, to je mjesto gdje nastoji nositi mikoshi do samoga kraja.

Kada je u pitanju budućnost matsurija, kaže da kada gledamo Japan u cijelosti, postoje puno različitih matsurija i ljudi koji ih i dalje njeguju, iz tog razloga ne može ništa reći kao pravilo. U trenutnoj se situaciji matsuriji ne mogu održavati¹¹, što mnoge ljude čini usamljenima i izoliranima. Međutim, čak i ako ovu situaciju stavimo po strani, ako bismo dane bez matsurija više ispunili (pripremom za matsuri...), sam dan matsurija bi učinili još divnijim te bismo taj osjećaj mogli podijeliti s još više ljudi. Kada bi svatko promijenio svoj način razmišljanja barem malo, matsuri bi postao još više

¹¹ Razgovor je proveden u vrijeme svjetske pandemije (COVID-19).

zabavnijim i ljepšim. Također, smatra kako u prošlosti je povezanost ljudi unutar regije bila vrlo jaka. Interakcija među rodbinom i susjedstvom te prijateljima iz škole je ojačavala tu povezanost. Iako i danas mlade generacije posjećuju svoje regije u kojima su odrasli, većinom su se odselili te su veze i interakcija s ljudima oslabile.

Kada je u pitanju religiozna vrijednost matsurija, kaže kako matsuri svojim podrijetlom i pravim značenjem odgovara šintoističkom vjerskom obredu. Međutim, danas su ljudi izgubili svijest matsurija kao vjerskog obreda te ga uvelike doživljavaju kao stari običaj i tradiciju svoje regije. Shodno tome, u Japanu danas postoje deseci tisuće matsurija te je medijima teško pokupiti informacije o njima te smatra da su iz tog razloga matsuriji jako slabo zastupljeni u medijima. Iz tog razloga, osobito o stanju manjih matsurija se ne zna mnogo te ljudi nisu dovoljno informirani. Doduše, smatra da je sam dan matsurija vrlo lijep i radostan dan. To je dan kada se može povezati s dragim prijateljima, ali i precima. Takva radost i okupljanje je održalo postojanje matsurija kroz brojne živote ljudi.

Uloga žena u matsurijama je jedan od njihovih specifičnih elemenata. Kroz povijest se matsurijama u mnogim regijama smatralo da žene nemaju nikakve veze s božanskim te u skladu s time nisu sudjelovale u nikakvim religioznim obredima. Za to je postojalo mnogo razloga, ali to je jednostavno bilo vjersko mišljenje u prošlosti. Međutim, kako danas žene mogu nositi mikoshi, kao i sudjelovati u brojnim vjerskim izvedbama, smatra da se položaj žena u matsurijama, ali i u susretu s božanskim uvelike mijenja na bolje.

Iako danas mnogi elementi tradicije odumiru; poput nošenja mikoshija, dashija, plesa..., gospodin Miyata smatra da dokle god postoje hramovi te se oni održavaju, postojat će i matsuriji. Međutim, čimbenici poput starenja stanovništva te depopularizacija uzrokuju da postoji manjak ljudi koji bi nastavili izvoditi takve obrede, a tradicija zato ne nestaje samo u manjim mjestima, već i u većim gradovima. Stoga, smatra da je manjak povezanosti između ljudi u regiji te mogućnost rjeđeg odlaska u hramove jedan od uzroka nestajanja matsurija.

Iz razgovora se može zaključiti da i danas matsuri za Japan drži veliku povijesnu vrijednost. Nošenje i izrada mikoshija nije povezano samo s religioznim aspektima festivala, već i s tradicijom osjećajem poštovanja prema vlastitoj kulturi i tradiciji. Prema tome što ljudi iz Tohoku regije, nakon potresa traže da se održava matsuri se može

vidjeti koliko zapravo ljudi u Japanu vrednuju ovaj običaj te i dalje imaju veliko poštovanje prema mikoshiju i njegovom značaju.

Matsuri osim svog religioznog značaja, ima posebno mjesto u srcu Japanaca jer je događaj koji povezuje ljude kroz zajednički čin nošenja mikoshija budući da on obavezuje ljude da ga nose zajedno u istom ritmu. Kroz takav osjećaj zajedništva, pjesme i radosnih povika, ljudi zaborave na svoje privatne probleme, pa čak i na fizičke boli. Brojni odgovori su i potvrdili prijašnja istraživanja o festivalima te su bacili svijetlo na polagani nestanak matsurija, ali isto tako i poboljšanje što se tiče uloge žena.

4.2. Razgovor s Japancima o matsuriju

Ispitanica iz Nara prefektуре, stara 31 godinu, smatra da su nekoć mladi bili primorani od svojih roditelja sudjelovati na matsurijima te biti nasljednici tog kulturnog i religijskog slavlja. Međutim, danas ne postoji takav osjećaj dužnosti i svijesti među mladima da sudjeluju i održavaju tradiciju matsurija, već sudjeluju samo oni koji i dalje istinski iz srca vole matsuri. Također smatra kako je šintoizam u svojoj suštini štovanje prirode, a matsuri nije toliko povezan s religijom kao takvom. Također, iako ima veze s poviješću i tradicijom, sudjelovanje i izvođenje matsurija je jednostavno instinkt koji je ugrađen u DNK japanskog naroda. Ispitanica navodi da se matsuri održao kroz sva ova stoljeća jer je to jednostavno dan kada se svi mogu okupiti i postati jedno. Takva potreba za harmonijom i jedinstvom se održava u Japanu još od samog njegovog početka postojanja. To je jednostavno japanski način razmišljanja.

Ispitanik koji trenutno ne živi u Japanu i trenutno je u svojim u 50-ima, smatra da danas mladi ljudi sve više matsurije smatraju kao priliku za izlazak s prijateljima ili spoj s voljenom osobom. Mogućnost uživanja u vatrometu i ukusnoj hrani te oblačenja *yukate* (ljetni kimono), veća je nego želja da aktivno sudjeluju u slavlju i štovanju božanskog. Za razliku od prve ispitanice, ovaj ispitanik smatra da su matsuriji usko povezani s hramovima pa samim time i s religijom. Međutim, sve više postaju samo kulturni događaj i u očima mnogih Japanaca. Isto kao i prethodna ispitanica, ispitanik smatra da se matsuri održao zbog snažne povezanosti unutar zajednice te potrebe za zajedničkom harmonijom.

Ispitanica iz prefekture Mie, stara 22 godine, smatra da se viđenje matsurija uvelike razlikuje između starije i mlađe generacije, a što se ne razlikuje toliko od prijašnjih ispitanika. Međutim, iako je vrlo mlada, pokazuje veliku ljubav prema festivalima. Za to daje tri glavna razloga. Prvi razlog jest sam ugođaj matsurija. Tu navodi redom nanizane štandove, priliku da se obuče yukata, koja je isto veliki dio japanske kulture po njenom mišljenju jer se vrlo rijetko oblači. Drugi razlog je mogućnost okupljanja sa starim prijateljima i rodbinom iz rodnog kraja. Treći razlog je očuvanje i zanimanje za japansku kulturu. Iako ne sudjeluje u nošenju mikoshija, smatra posjećivanje hramova i održavanje običaja njenog rodnog kraja vrlo bitnim. Tu isto postoji i neka vrsta ljubavi i strahopoštovanja prema raskošnoj povijesti i tradiciji Japana. Iako se boji da bi festivali mogli nestati s generacijama poslije njene, nada se da ona svojim doprinosom može barem malo popularizirati taj važan i njoj dragi dio japanske kulture.

Ispitanik iz Tokija, star 39 godina, sudjeluje na matsurijima od svog najranijeg djetinjstva te mu je iz tog razloga teško pronaći razlog zašto toliko voli festivale. Međutim, kao i svi ispitanici do sada, napominje da je to dan kada s obitelji i prijateljima svi zajedničkim snagama rade prema istom cilju. Prisutna je ta neka neizrečena harmonija i jedinstvo među ljudima koje ojačava njihovu povezanost. Ispitanik također izražava žaljenje za time što je festival danas postao samo izlika za zabavu te se zaboravlja njegovo istinsko značenje. Festival bi trebao označavati susret s božanskim, međutim mnogo ljudi danas se sve više mentalno udaljava od te činjenice.

Ispitanica iz prefekture Niigata, stara 29 godina, govori da velika količina mladih ljudi nije više povezana s područjem iz kojeg dolaze te to utječe na sve manju emocionalnu povezanost sa matsurijima. Dok su mladi zauzeti sa sve višim obrazovanjem, poslom i drugim, sve više se udaljavaju od svojih rodnih krajeva i njihovih običaja. Uz to se Japan suočava s društvenim problemima kao što je depopulacija i starenje stanovništva, tako da postoji manjak ljudi za organizaciju i provođenje matsurija. Međutim, stanje matsurija nije toliko tamno, već ima i poboljšanja, kao što je sve više uključivanje žena u važnije uloge provođenja festivala. Mogu nositi mikoshi, imaju glavnu ulogu u svirkama nekih tradicionalnih instrumenata i plesova. Festivali su nešto dragocjeno što je japanski narod naslijedio od svojih predaka te obično stariji ljudi to žele i nastoje prenijeti i na svoju djecu. To se može smatrati kao mogući razlog opstanka festivala.

ZAKLJUČAK

Matsuri se sastoji od dva elementa, onog svečanog rituala, odnosno sakralnog elementa te od onog svečanog, odnosno sekularnog elementa. Sakralni dio matsurija svoj začetak veže uz sam šintoizam, odnosno služi kako bi se odala čast ili pružila zahvala nekom kamiju, odnosno božanstvu te kako bi molilo za čuvanje od bolesti, nepogoda i sličnoga. S druge strane, sekularni dio matsurija je zapravo samo veselje koje povezuje i očvršćuje zajednicu.

U Japanu je tradicija uvelike održana, usudila bih se i reći da je čak i više nego u brojnim drugim državama. Međutim, sami vjerski obredi poput matsurija, postali su više turistička atrakcija i trag japanske tradicije, nego što imaju religiozni značaj. Kroz stojeća, matsuri postaje dijelom popularne kulture te prelazi prijeko svojih originalnih religioznih korijena. Isto možemo primijetiti i u drugim dijelovima svijeta, kada porijeklo festivala postaje nepoznato prosječnoj osobi te duhovni aspekt zamjenjuju zabave i spektakli. Isto tako, većina šinto rituala je povezana s poljoprivredom i obilnom žetvom, međutim danas samo 2.5 posto populacije još uvijek radi u poljoprivrednom sektoru te tako matsuri gubi svoj prvenstveni značaj. U najnovije vrijeme postaje sve teže kadrovirati matsurije u manjim gradovima, ali i u većim.

Što se tiče opstanka matsurija i odnosa ljudi prema njima, oni se uvelike razlikuju od prošlosti; pa kao što navodi gospodin Miyata i neki ispitanici: u prošlosti je povezanost ljudi unutar regije bila vrlo jaka. Interakcija među rodbinom i susjedstvom te prijateljima iz škole je ojačavala tu povezanost. Iako i danas mlade generacije posjećuju svoje regije u kojima su odrasli, većinom su se odselili te su veze i interakcija s ljudima oslabile. Starenje stanovništva te depopularizacija uzrokuju da postoji manjak ljudi koji bi nastavili izvoditi takve obrede. Tradicija zato ne nestaje samo u manjim mjestima, već i u većim gradovima.

Uz sve ovo navedeno religija i festivali, iako imaju svoje problematike, prilagođavaju se današnjim vremenima te iako mijenjaju svoj oblik i dalje su velika kulturološka vrijednost Japana.

LITERATURA:

1. Breen, J. (2020). Sannō Matsuri: Fabricating Festivals in Modern Japan. *Journal of Religion in Japan*, 9(1-3), 78-117.
2. Cali, J. (2013). Shinto Shrines: A Guide to the Sacred Sites of Japan's Ancient Religion
3. Holtom, D. C. (1940). The Meaning of Kami. Chapter I. Japanese Derivations. *Monumenta Nipponica*, 3(1), 1-27.
Preuzeto s: <https://www.jstor.org/stable/2382402> (17. listopada 2021.)
4. Kuroishi, I. (2013). Shinjo Matsuri: Community revitalization through the construction and circulation of decorated floats. *Paragrana*, 22(1), 180-194.
5. Moriarty, E. (1972). The communitarian aspect of Shinto matsuri. *Asian Folklore Studies*, 91-140.
6. Ozawa, H. (1999). *Great Festivals of Japan, The*. Kodansha Amer Incorporated.
7. Porcu, E. (2020). Gion Matsuri in Kyoto: A Multilayered Religious Phenomenon. *Journal of Religion in Japan*, 9(1-3), 37-77.
8. Schnell, S. (2020). Kuma Matsuri: Bear Hunters as Intermediaries between Humans and Nature. *Journal of Religion in Japan*, 9(1-3), 165-194.
9. Teeuwen, M., & Scheid, B. (2002). Tracing Shinto in the History of Kami Worship: Editors' Introduction. *Japanese Journal of Religious Studies*, 29(3/4), 195-207.
Preuzeto s: <https://www.jstor.org/stable/30233721> (17. listopada 2021.)
10. Thompson, F., & Fenton, D. A. (1987). " Matsuri": The Binding of Secular and Ceremonial Space in Kakunodate, Japan. *RES: Anthropology and Aesthetics*, 13(1), 134-151.
11. Toshio, K., Dobbins, J. C., & Gay, S. (1981). Shinto in the history of Japanese religion. *Journal of Japanese Studies*, 7(1), 1-21.
Preuzeto s: <https://www.jstor.org/stable/132163> (17. listopada 2021.)

POPIS PRILOGA

Slika 1: Splav korištena tijekom Gion Matsuria, str. 9

Slika 2: Mikoshi, str. 10

Slika 3: Takamikura, str. 11

Slika 4: Hoko i yama, str. 12

Slika 5: Danjiri, str. 13

Slika 6: Kombinirana povorka mikoshija iz susjedstva koja okružuju hram Sensoji, str. 19

Slika 7: Miyata Nobuya, str. 22

Slika 8: Restauracija mikoshija, str. 22

SAŽETAK

Japan je poznat po tome da tradicija i velika, konstantna modernizacija žive jedno uz drugo te je upravo to ono što privlači brojne turiste prema toj državi. Međutim, japanska tradicionalna kultura je toliko obilna ju je teško sažeti te su mnogi njeni dijelovi nepoznati ili neistraženi. Tako je i s japanskom religijom i festivalima koji se na japanskom nazivaju *matsuri*. Iako je Japan država koja se može hvaliti suživotom modernog i tradicionalnog, koliko je zapravo to tradicionalno ostalo tradicionalno i nepromijenjeno je upitno. *Matsuri* su od davnih vremena postojali kao religiozni obred, međutim danas se stav Japanaca prema vlastitoj religiji i običajima uvelike promijenio. Također se s antropološkim promjenama u društvu Japana odvija i promjena u tradicionalnom. Tako današnji sociološki problemi i događanja u Japanu uvelike utječu na oblik religije i festivala. U ovom radu se nastoji opisati same festivale, kako izgledaju danas, ali stav Japanaca prema njima. Ne smije se zaboraviti niti da su festivali vjerski obredi, pa sama promjena u festivalima, može značiti i promjenu u samoj religiji.

Ključne riječi: religija, šintoizam, matsuri, festivali, Japan, utjecaj modernizacije, japansko društvo, tradicija

ABSTRACT

Japan is well known for its rich tradition as well as constant modernization live side by side and that is exactly the reason why so many tourists are drawn to this country. However, Japanese traditional culture is so very rich that it is really hard to summarize and a lot of it is yet to be explored and become known to the average person. The same problem can be found with Japanese religion and festivals, which are called *matsuri* in Japanese. Even though Japan can be praised for its coexistence of modern and traditional, it is still questionable to what degree is the traditional stayed truly traditional. Matsuri have from ancient times been present as religious rite, however the attitude of Japanese people towards their own religion and customs has drastically changed. Also, with the anthropological changes, the changes are also present in tradition. So current sociological problems and events in Japan are largely influencing the form of religion and festivals. Therefore, in this paper it is strived to describe festivals, how they look today, but also the attitude of Japanese people towards them. It cannot be forgotten that festivals are the religious rites and that the change in them can mean the change in the religion itself.

Key words: religion, shinto, matsuri, festivals, Japan, influence of modernization, Japanese society, tradition